

Instytut Pamięci Narodowej - Gdańsk

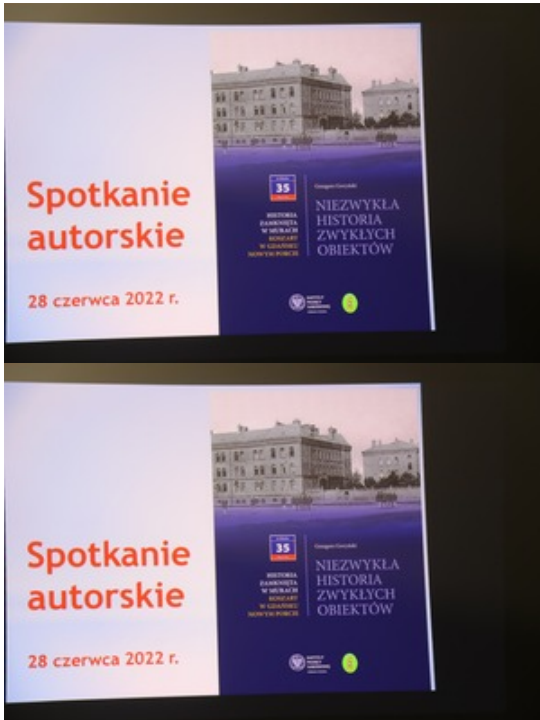
<https://gdansk.ipn.gov.pl/pl2/aktualnosci/167242,Promocja-nowej-publicacji-IPN-o-historii-koszar-w-Nowym-Porcie-Gdansk-28-czerwca.html>
2022-09-29, 23:02

Promocja nowej publikacji IPN o historii koszar w Nowym Porcie - Gdańsk, 28 czerwca 2022

„Niezwykła historia zwykłych obiektów. Historia zamknięta w murach. Koszary w Gdańsku Nowym Porcie” to pierwsza publikacja z serii nowego cyklu wydawniczego gdańskiego oddziału IPN. Jej autorem jest Grzegorz Goryński.

Promocja książki odbyła się w Sali Kinowej [Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia 2](#) w Nowym Porcie. Wzięli w niej udział miłośnicy historii Nowego Portu, przedstawiciele Straży Granicznej, mieszkańcy, przedstawiciele mediów. Spotkanie rozpoczął naczelnik Oddziałowego Biura Edukacji Narodowej IPN w Gdańsku **Krzysztof Drażba**, który przedstawił założenia serii wydawniczej, zainaugurowanej przez omawianą publikację. Następnie oddał głos autorowi, **Grzegorzowi Goryńskiemu** – przez lata związanemu pracą zawodową z koszarami, w tym na służbie w Straży Granicznej działającej do dziś w Nowym Porcie.

Spotkanie poprowadził **Aleksander Masłowski** – kierownik Zamku w Sztumie (oddziału Muzeum Zamkowego w Malborku), pasjonat i znawca historii dawnego Gdańska. Zadawane przez prowadzącego pytania dotyczyły zarówno historii dawniejszej jak i bardziej współczesnej na temat koszar, jak choćby niezrealizowane plany przywrócenia funkcji sakralnych kaplicy w latach dziewięćdziesiątych XX wieku, czy opinii autora o przyszłości funkcjonowania Straży Granicznej w tym zabytkowym budynku.

Dysponujący ogromnym zasobem wiedzy i różnych ciekawostek, autor z pasją odpowiadał na pytania (w tym również na wiele pytań od publiczności). Spotkanie zostało zilustrowane ciekawym pokazem unikalnych zdjęć koszar m.in. z początków XX wieku (kiedy stacjonowały w nich niemieckie wojska), a także z późniejszego polskiego okresu (np. fotografie ks. Mariana Góreckiego), czy zniszczeń koszar w 1945 r.

Uczestnicy spotkania otrzymali bezpłatne egzemplarze publikacji ([wersja elektroniczna jest dostępna on-line na stronie IPN](#)). Organizatorem wydarzenia był Oddział IPN w Gdańsku. Dziękujemy za udostępnienie sali kierownictwu Centrum Sztuki Współczesnej Łaźnia.

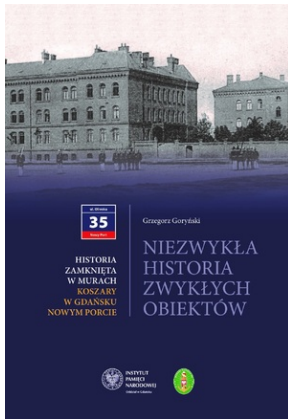
***

W swej bogatej ponadtysiącletniej historii Gdańsk mógł się poszczycić wieloma wspaniałymi kościołami, budynkami mieszkalnymi i użytku publicznego, a także fortyfikacjami służącymi do obrony tego pięknego miasta. W ciągu ostatnich dwustu lat powstało sporo nowych obiektów dla stacjonujących w mieście oddziałów, wzniesionych także rękami Francuzów, a po nich Prusaków. Sto czterdzieści lat temu przekazano wojskom artyleryjskim nowe koszary w Gdańsku-Nowym Porcie. Od tamtego czasu mieszkało w nich wiele tysięcy żołnierzy armii niemieckiej oraz polskiej, a w okresie międzywojennym były domem dla części Polaków przebywających w Wolnym Mieście Gdańsku. Na początku II wojny światowej – największej z wojen w historii świata – stały się miejscem martyrologii tysięcy Polaków, a później służyły za kwaterę żołnierzom Wehrmachtu.

Po wojnie kompleks koszarowy przeszedł ponownie we władanie Polski. Odtąd jego budynki zajmowały jednostki Marynarki Wojennej i Wojsk Ochrony Pogranicza, a dziś służbę pełnią tam funkcjonariusze Straży Granicznej. Ostatnie trzy dekady to w naszym kraju czas wielu zmian, także w strukturach militarnych. Obecnie w Gdańsku nie ma już wojska. Większość koszar przejęły instytucje cywilne, które wykorzystują je do nowych celów. Tylko w koszarach Nowego Portu są jeszcze „mundurowi” – co prawda już nie żołnierze, ale realizują zadania zarezerwowane wcześniej dla sił zbrojnych.

Nowoporckie koszary, niemi świadkowie dziejów, na trwałe wpisały się w krajobraz tej dzielnicy. Mają ciekawą, a mało znaną historię, intrygującą chyba tym bardziej, że nie są dostępne do zwiedzania. Sporo informacji na ich temat i odpowiedź na niejedno pytanie zainteresowany czytelnik znajdzie w tym tekście.

(wstęp do książki)

Spis treści

Wstęp	7
Rozdział I Pruskie wojsko w nowopociskich koszarach	8
Rozdział II Życie koszar w okresie międzywojennym - ciekawostki polsko-rosyjskie	21
Rozdział III Wskazywanie obiektu - trudniejszy czas II wojny światowej	33
Rozdział IV Planowana odbudowa - zadzgnięta Marynarka Wojenna w Nowym Porcie	42
Rozdział V Nowe zamieszkania - stany Wzrost Ochotnicy Pogotowia	50
Rozdział VI Koszary - Szkoła Specjalistów Morskich WOP w Gdańsku	56
Rozdział VII Składowiska WOP - Między Bregadą Ochotnicy Pogotowia	61
Rozdział VIII Nowe czasy, nowy gospodarz - okres Strajku Granicznego III RP	65
Zakończenie	77
Wykaz obiektów	80
Wybrana bibliografia	81

Rozdział I Pruskie wojsko w nowopociskich koszarach

Koszary wybudowane w latach 1880-1882 w Gdańsku-Nowym Porcie (Danzig - Neufahrwasser) powstały według projektu gdańskiego architekta Aleksandra Rühla von Litzowem. Ich wystrój wnętrz nie był przypadkowy. Właściciel w ich układzie zakładał szatnie nr 5 i nr 6, a do tamtego czasu od strony Zatoki Gdańskiej musiał naprzeciwko przeliwać się w kierunku Twierdzy Wokulskiego i Ścianie Zachodniej. W XIX w. kiedy powstał Nowy Port, oczywiście już jednak było, że potrzebny jest do tego celu nowy obiekt, mogący pomieścić większą liczbę żołnierzy.

Nowy kompleks początkowo składał się tylko z kilku wybudowanych z czerwoną cegłą i drewnianych obiektów: budynki mieszkalne - sanitariat, szatnia, rozprężarki, szopy oraz najwyżej i najokazalszego z nich budynku koszarowego w kwaterze II. Jego wystrój wnętrza nawiązywał do wspaniałego pałacu w stylu neoklasycyzyzm. W XIX w. koszarę budowano przez budowlany obiekt, który w 1878 r. koszty tej inwestycji oszacowano na 1 mln 100 tys. marek, ale – podobnie jak w przypadku innych tego typu budowli w Gdańsku - przewidywania w okazały się zdecydowanie zbyt zachowawcze.

Widok koszar od strony ul. Główna. Po prawej stronie - Twierdza Wokulskiego